

(Foto: Begonya Barrés.)

La misteriosa mort d'en Toni

per Vicenç Ribas Cabedo

Llostrejava quan en Miquel tornava a casa després d'haver estat tot el dia per Vila a la recerca de quatre andròmines que precisava per a feines de reparació d'eines del camp. Estava cansat i malhumorat. Tanta estona voltant per la Marina i Dalt Vila per a no trobar el que buscava i haver de venir amb les mans buides. Un carro l'havia dut fins a Sant Vicent de sa Cala i des d'allí que feia camí a peu seguint la falda del puig d'en Serra. Quan ja es trobava a la banda de tramuntana, tot just encarant-se cap al puig de sa Fita, recordà aquell viarany que girava a ponent, on altres anys sempre havia trobat munts de pebrassos. Malgrat que la penombra ja agafava consistència, s'hi endinsà. Tal vegada aconseguiria no tornar a casa sense res. Avançava en lenta progressió esmolant bé la visió, car la feblesa de la claror així ho obligava. No havien transcorregut molts minuts quan l'exclamació sorgí de la seva gorja: fotre! El fet d'anar amb el cap cot no li havia permès observar aquell peu amb el qual havia xocat. Aixecant la cara se li glaçà la sang. Un cos d'home es gronxava en el buit. Tenia una corda encerclant-li el coll i per l'altre extrem estava afermada a una branca alta d'un corpulent pi.

Ni en Miquel ni ningú de la venda de Cas Negres coneixia aquell home d'una seixantena d'anys. Però no passaren ni vint-i-quatre hores que la Guàrdia Civil ho va poder escatir, amb la conclusió que no era altre que Antoni Clapés Planells, ric hisendat de Sant Jordi, desaparegut de casa feia dos dies.

En Toni de can Sendic de ses Salines de feia temps

que gruava per aconseguir la firma d'en Pep d'en Marc. De primeres, quan encara eren amics, ho intentà per les bones. Li ho raonava considerant que ell no havia nascut per a home de camp i que viuria molt millor obrint qualsevol altre negoci a Vila. En canvi, en Toni, amb les seves terres confinants amb les d'ell, hi trauria un profit molt més gran. Val a dir que totes aqueixes exposicions anaven acompanyades de fortes temptacions monetàries. La pila de duros que en Toni oferia per la compra de les terres havia augmentat fins a assolir una quantitat seriosa. Estava sedec per aconseguir la possessió d'aquells terrenys. Però en Pep es mantenia ferm en la seva negativa. Fou així que en Toni, home de reconeguda mònita, canvià la seva estratègia. Tothom coneixia el gust d'en Pep pels jocs de cartes. En Toni també. Ell havia fet l'inici de la seva fortuna els anys que passà a Cuba i, com a bon indià, estava ben familiaritzat amb els jocs de naips americans que per allà s'estilaven. Decidí que el que tocava era ensenyar les tres regles bàsiques del pòquer a en Pep. És clar que s'hauria de tractar solament dels recursos fonamentals; les subtileses del jugador experimentat, no. En Pep s'hi engrescà i després d'unes setmanes de joc, fent apostes que anaren pujant de to i que en la seva major part eren guanyades pel jugador novell —en Toni ja tenia cura que el desenllaç esdevingués d'aquesta faisó—, arribà el dia en què, enmig d'una bona xacota, decidiren jugar-se les finques respectives.

Constatada la seva derrota, en ser que li tornava la

lucidesa al cap, en Pep, tirant la taula en terra i aixecant-se de la cadira, roig d'ira, exclamà: "M'has pres les meues possessions amb males arts, però et jur que quan pugui et mataré".

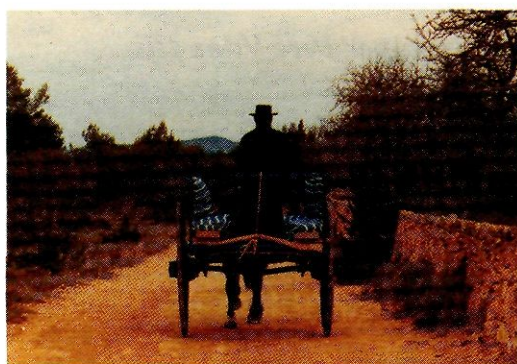
Aquell diumenge, en sortir de missa, en Toni estava molt abatut. Un intens esplín li amarava l'ànima. En un sermó brillant de mossènyer havia fet palesa la circumstància de com ho tenien de cru els rics en relació als pobres per a entrar al Regne dels Cels. Al migdia quasi no va dinar i amb el pretext de no trobar-se bé de l'estómac es retirà a la seva cambra. Els seus pensaments no podien abandonar la jugada que li havia fet a en Pep. Rememorava els temps de joventut, abans de partir cap a Cuba, quan la seva síndrome posava com a principi vital la idea de justícia en majúscules. Recordà que fins i tot havia tingut conviccions revolucionàries. Amb amargor es preguntava on havien anat a raure aquells ideals; i ho contraposà amb la vida que ara duia. Trist i deprimí, aquella tarda plorà.

Un parell de dies més tard, tanmateix, el nostre home tornava a ser el que hom coneixia. Havia esbaldit les cabòries d'aquell diumenge i ja no pensava mica en les angoixes passades. Era un matí assolellat i calorós. Ell, enfurismat, lluitava al rostre una vermellor exacerbada. Feia massa estona que havia enviat a buscar en Rafel i encara no compareixia. I d'avui no passava: d'immediat caldria que agafàs les seves coses i abandonàs la casa. Ja n'hi havia prou. La porta de l'estança badà un poquet i aparegué la cara xuclada d'en Rafel. Els ulls quasi li sortien de les òrbites, de l'espant que duia. Un cop dins la cambra, el seu cos minso va estar a punt de doblegar-se en sentir la veu de tro d'en Toni, que amb gesticulació adusta li va fer saber que disposava de tres hores per a la partença; ell i la seva família. En Rafel feia més de trenta anys que treballava com a jornalero a les terres d'en Toni. Tenia dona i vuit fills i d'un temps ençà la seva salut no feia més que empitjorar. Malaltís crònic, la seva figura es reduïa pràcticament a un munt d'ossos. Obrí els braços amb els palmells de les mans mirant endavant i alçà les espatlles amb posat d'incredulitat. En Toni, tot cridant, va donar una explicació concisa; no volia perdre el temps. En Rafel no servia per a res de bo. Les poques vegades que es movia tenien com a conseqüència el desllorigament de quelcom; però normalment estava estirat a la llotxa de la païssa on habitava amb la família o esfilagarsat al sol com una sargantana.

Mentre en Toni assenyalava amb l'índex cap a la porta, en Rafel pensà que no hi havia res a fer. Amb els ulls plorosos, desfet, reptà més que caminà cap a la porta. Quan era a punt de sortir, es girà com una

flama i mirant fixament a la cara d'en Toni, traient espurnes pels ulls, etzibà: "És cosa sabuda que els homes com tu, sense sentiments, solen tenir un mal final"; i, donant un fort cop de porta, desaparegué. Havia actuat a gratient i n'estava ufanós. Tanmateix no transcorregué ni una setmana abans que el seu to vital agre anàs agafant un caire cada volta més amarg. Reflexionava que el seu tarannà esdevenia morigerat en tant que no li arribaven males notícies. Però això passava poques vegades, tot i que molt sovint ell era el darrer a assabentar-se de coses que a bastament ja eren del domini públic. Això s'esdevingué amb l'afer de n'Esperanceta. Ella era la seva filla única i, no sabent com havia passat de ràpid el temps, ja feia estona que tenia l'edat de merèixer. Sempre havia set una al·lota difícil de domtar, però la

veritat és que darrerament, degut al traït que li suposaven els seus negocis, no prestava molta atenció als quefers d'ella. I ara això. Resultava que la seva filla feia temps que festejava amb en Joan de n'Aubarqueta. I d'esquena al seu pare! Va ser un colp molt fort saber les relacions de n'Esperanceta amb aquell bambo que, a més, no tenia on caure mort. Amb la quantitat de bons partits que ell ja considerava escaients per a la seva filla. Cria fills que et traïran... de polleguera.

(Foto: Vicent Ribas "Trull".)

Com era d'esperar escridassà violentament n'Esperanceta i va amenaçar-la de repudi filial si ella no prenia mesures per a solucionar de la forma més discreta possible aquella situació. En Toni estava molt deprimí i, encara que de manera habitual no demanava consell a ningú a l'hora de prendre decisions, en aquella ocasió pensà a consultar amb na Maria, la seva dona. Anit ho faria. Però ara que ja entrava el capvespre decidí anar al Casino d'Eivissa per esbargir-se jugant amb els seus amics. Fou allí quan no un sinó dos dels seus companys, i per separat, li varen comunicar la confidència: que na Maria, la seva dona, de feia mesos que s'entenia amb el notari Alfons Cardona i d'Aiguavives. Fins i tot li havia proposat a na Maria fugir junts a l'Argentina. Tot Sant Jordi i tot Vila anaven plens d'aquest fulletó.

En Toni tornà d'hora a casa. El cor li bullia. Rumia fins on podia arribar aquell espantós oprobí. L'escena amb la dona fou inenarrable. Mentre la cara d'ella es transmudava quan ell explicava que ho sabia tot, l'estat d'en Toni va passar de l'agressivitat més compulsiva al desinflament més esvaït. Amb posat llangorós i somicant s'esmunyí cap a la porta dient a la dona que no sabia pas si tornaria. Aquella fou la nit de la tardor de mil nou-cents vint-i-vuit en la qual en Toni desaparegué de casa. La gent encara ho comenta: en Toni es va penjar o el varen penjar? ■